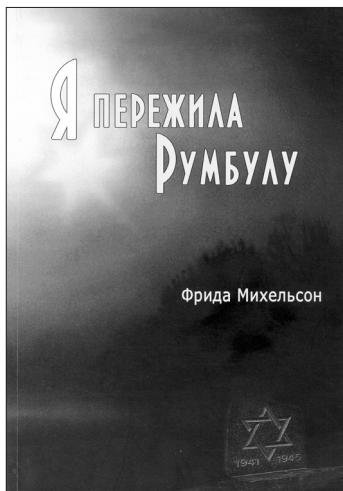

“Baltiešu kapitulācijas 1710. gadā: konteksts, nozīme, interpretācija” sniegusi Tartu Universitātes Juridiskās fakultātes profesore Marju Lutsa-Sotaka (*Marju Luts-Sootak*), īsumā raksturojot konferencē nolasīto referātu saturu un galvenos secinājumus. Patstāvīga pētījuma vērtība ir šajā krājumā iekļautajam Tartu Universitātes bibliotēkas speciālista Arvo Teringa (*Arvo Tering*) rakstam par 18. gadsimta Igaunijas, Vidzemes un Kurzemes mediķu akadēmisko izglītību, kas satur daudzus interesantus biogrāfiskus un kultūrvēsturiskus datus, kā arī vēsturnieka prof. Karstena Brüggemanna (*Karsten Brüggemann*) apcerējumam “Baltijas krievu vēsturiskā atmiņa un identitāte: par kādas mazākumtautības vēstures konstruēšanu”. Šis apcerējums ir veltīts ievērojamajam Tartu literatūrzinātniekam Sergejam Isakovam, un tajā sniegts plašs ieskats Baltijas krievu diasporas vēstures 19. un 20. gadsimta historiogrāfijā, atzīmējot arī dažas Latvijas pētnieku publikācijas par šo tēmu.

Rakstu krājumā publicēto darbu kvalitāte ļauj secināt, ka “Pētījumi par Baltijas vēsturi” ir kļuvuši par nozīmīgu reģionālās vēstures izdevumu, kas piedāvā tematiski plašu un akadēmiski korektu priekšstatu par jaunākajām tendencēm un meklējumiem galvenokārt Latvijas un Igaunijas historiogrāfijā. Jāpievienojas jau agrāk I. Oses izteiktajam novēlējumam, lai šī izdevuma gaita turpinātos un paplašinātos tā autoru, kā arī pētījumos skarto tēmu loks.

Mārtiņš Mintauris

Михельсон Ф. Я пережила Румбулу. – Москва: Полимед, 2011. – 176 с.: илл. (Mihelstone F. Es pārdzīvoju Rumbulu)

Jau trešo reizi krievu valodā klajā nākusi grāmata “Я пережила Румбулу”. Pirmo reizi tā tika izdota 1973. gadā Izraēlā, bet otrreiz – 2005. gadā Rīgā Leonīda Kovaļa nodibinātās sērijas “Память и имя” ietvaros. Savukārt 1979. gadā šī grāmata ar nosaukumu “I Survived Rumbuli” iznāca angļu valodā Ņujorkā (ASV). Tās autore Frīda Mihelstone (dzimusi Frīde, 1906–1986) neticamā veidā izglābās no noslepkavošanas pirms 70 gadiem Rumbulā un pēc tam pārdzīvoja arī turpmākās holokausta šausmas.

F. Mihelstone savas atmiņas jidišā uzrakstīja Latvijā laika posmā no 1965. līdz 1967. gadam, bet padomju režīma apstākļos tās, protams, nevarēja publicēt. 1971. gadā, kad F. Mihelstones vīrs jau bija miris, viņa ar abiem dēliem pārcēlās uz dzīvi Izraēlā. Pateicoties Preiļos dzimušā Dāvida Zilbermana

atbalstam un palīdzībai, 1973. gadā viņas atmiņas Izraēlā iznāca krievu valodā. D. Zilbermans cieši saistīts arī ar otrā un trešā izdevuma tapšanu.

Vācijas-PSRS karam sākoties, F. Mihelone, kurai toreiz bija uzvārds Frīde, strādāja par šuvēju un dzivoja Rīgā, K. Barona ielā 55-19. Sieviete noteikti bija dzimusi zem laimīgas zvaigznes, jo jau līdz nonākšanai 1941. gada oktobrī Rīgas geto nāve vairākas reizes bija pavisam tuvu viņai. F. Miheloni varēja noslepkavot gan Varakļānos, uz kuriem viņa no Rīgas kara pirmajās dienās devās pie radniekiem, gan Rīgas prefektūrā pēc aizturēšanas 1941. gada 17. jūlijā uz ielas, gan Jelgavas apkārtnē, kur viņa kopā ar 11 citām ebreju sievietēm tika aizsūtīta sešas nedēļas ravēt lielsaimniekiem cukurbiešu laukus. Protams, neskaitāmi dažāda veida pazemojumi no vāciešu un latviešu puses kļuva par viņas un citu ebreju ikdienas sastāvdaļu. 1941. gada 8. decembrī otrās Rīgas geto iemītņieku likvidēšanas akcijas laikā Rumbulā F. Mihelone, jau būdama pusizģērbta, netālu no bedres malas pakrita un izlikās par mirušu. Blakus stāvošais latviešu šucmanis tobrīd bija aizņemts ar kādu citu ebrejieti, kura centās pierādīt, ka viņas vīrs ir latvietis. Nāvei nolemtie, kurus dzina uz nošaušanas vietu, sāka sviest F. Mihelonei vīrsu apavus un apraka ar tiem viņas ķermeni. Šis brīnumainās sakritības arī izglāba sievietes dzīvību, un viņa netika noslepkavota.

Izbēgusi no nāves Rumbulā, F. Mihelone lūdza Rīgā un tās apkārtnē palīdzību vairākiem saviem latviešu tautības paziņam un dažkārt pat gluži svešiem ļaudīm. Neviens no viņiem F. Mihelonei īpaši nepalīdzēja un centās ātrāk tikt no viņas vaļā, bet neviens, par laimi, arī nesteidzās tūlīt ziņot vāciešiem par izbēgušo ebrejieti. F. Mihelonei vēlreiz ļoti palaimējas, jo viņa Rīgas tuvumā nejauši sastapa kreisi noskaņoto Bērziņu ģimeni, kura sievieti kādu laiku slēpa kopā ar izbēgušiem padomju karagūstekņiem. Vēlāk ar Bērziņu starpniecību F. Mihelone Čiekurkalnā iepazīnās ar septiņas dienas adventisti Peslu, kura savukārt nelaimīgo sievieti saveda kopā ar savas ticības vācu tautības māsām. Vairākas vācu adventistu ģimenes gan nesavtīgi, gan arī izmantojot F. Mihelones spējas ne tikai perfekti šūt, bet arī labi veikt visdažādākos saimniecības darbus, slēpa viņu vairākās vietās Rīgā, Katlakalnā un Ķekavā līdz pat padomju armijas ienākšanai 1944. gada rudenī. Atbrīvošanu F. Mihelone sagaidīja pie saviem vislielākajiem glābējiem – vācbaltiešiem Viļumsoniem Katlakalnā. Šo ģimeni F. Mihelone savukārt spēja izglābt no padomju karavīriem, jo Viļumsonus kā vāciešus, kuri nebija aizbēguši, viņu kaimiņi nepatiesa apvainoja kāda sarkanarmieša nāvē.

Nelegāli dzīvojot Rīgā un tās apkārtnē, F. Mihelones lielākais pluss bija viņas labās latviešu valodas zināšanas. Savukārt lielākie minusi bija jēlkādu dokumentu trūkums visu atlikušo nacistiskās okupācijas laiku pēc izbēgšanas no nāves Rumbulā un tipiski ebrejiskais izskats: skaistie tumšie mati un acis. Melnīgnā izskata dēļ viņa daudzkārt sastapa aizdomīgus un naida pilnus zvērīnātu antisemitu vai vienkārši nacistu pakalpiņu skatienus, kurus parasti izkliedēja, raitā latviešu valodā uzsākot sarunas ar blakus esošām personām.

Atšķirībā no citiem izdevumiem šajā grāmatā pirmo reizi ievietota žurnālista Jāņa Brieža pēc F. Mihelones atmiņu motīviem latviešu valodā

sarakstītā novele “Dāvida zvaigzne”, kas 60. gadu sākumā vairākas reizes gan latviski, gan krieviski izskanēja Latvijas radio. Tāpat kā daudzas grāmatas par holokausta tematiku, arī šis tekstu papildina precīzi un izsmelši Dr. hist. Grigorija Smirina sastādīti komentāri.

Interesanti, ka grāmata sākas ar profesora Andrieva Ezergaiļa 1985. gadā rakstīto par F. Mihelsones atmiņām Kanādā iznākošajam latviešu emigrācijas žurnālam “Jaunā Gaita”. Profesors jau toreiz aicināja pārtulkot šo patsieso grāmatu latviski. Diemžēl vēl šodien tas nav izdarīts.

Dzintars Ērglis

Segliņš V. Senās Ēģiptes rakstu dārgumi: No Piramīdu tekstiem līdz Mirušo grāmatai. – Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2011. – 344 lpp.: il.

Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds 2011. gada septembrī klajā laidis Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātes Lietišķās ģeoloģijas katedras vadītāja, profesora Dr. geol. Valda Segliņa monogrāfiju “Senās Ēģiptes rakstu dārgumi: No Piramīdu tekstiem līdz Mirušo grāmatai”. Monogrāfija ietver apskatu un pētījumus par Senās Ēģiptes rakstu pieminekļiem, kas tik plaši latviešu valodā zinātniskā literatūrā vēl nav publicēti. Hieroglifu

rakstības pieminekļi ir cilvēces kultūras sastāvdaļa, kas kopā ar arheoloģiskajos izrakumos iegūtajām liecībām, arhitektūras un mākslas darbiem veido Senās Ēģiptes vēsturi, mitoloģiju un reliģiju.

Senās Ēģiptes vēstures pētniecība Latvijā aktivizējusies kopš 2001. gada, kad Ārzemju mākslas muzejs nodibināja patstāvīgu Latvijas zinātnisko ekspedīcija Ēģiptē, kas atsevišķās izbraukuma sesijās veica senatnes pieminekļu izpēti. Profesors V. Segliņš, būdams šīs zinātniskās ekspedīcijas dalībnieks, veicis nozīmīgus pētījumus Ēģiptē. Ar ģeoradara radiolokācijas tehnoloģiju viņš vairākos arheoloģiskajos pieminekļos atklājis agrāk nezināmus apakšzemes objektus. Šie atklājumi guvuši lielu rezonansi Ēģiptes arheoloģiskajā izpētē. Jāatzīmē, ka Latvijas zinātniskās ekspedīcijas darbība Ēģiptē turpina Latvijas Universitātē profesora Franča Baloža pagājušā gadsimta 20.–30. gados izveidoto pētniecības virzienu, kas ilgu laiku bija pārtraukts.¹

Profesora V. Segliņa jaunās monogrāfijas pētījumu objekts ir Senās Ēģiptes piramīdu un papirusu hieroglifu teksti, kuri satur senākos priekš-

¹ *Klētņieks J.* Profesora Franča Baloža pētījumi ēģiptoloģijā // Arheoloģija un etnogrāfija, XXIV. – Rīga: Zinātne, 2010. – 170.–175. lpp.